

הַקְּבָלוֹת

ראובן בן-יוסף

ג

כָּל הָאָרֶץ אֵילָן וְאֵין אֵילָן בָּהּ:
גִּזַע הָעֵמֶק, קִלְפָה מַחֲוִירָה בְּרוּחַ,
בָּדִים חֲשׂוּפִים שֶׁל אֲפִיקי הַהָר,

עֵיפֹנו כְּנוֹשְׂאֵי סֵלִים
סֵלֵי שְׁמֵשׁ.

אֲנִי אוֹמֵר לָךְ כִּי יִפְיֶךָ וְנִמְשָׁךְ,
מִתְכּוֹפֶפֶת עַל הַקּוֹצִים, מִחֲפֹשֶׁת בָּאֵר,
צִלְחוֹת סְדוּקוֹת בִּידֶיךָ,

שָׂרְנוּ כְּנוֹשְׂאֵי אֲשְׁכוֹלוֹת
אֲשְׁכוֹלוֹת טָלְלִים.

בְּקֶעֶה מִתְמַרֵּת סְבוּכַת טְרָשִׁים:
נִשְׁכְּבוּ, שְׁקוּפִים בְּצֵל תְּכַל.

ד

מִשְׁכְּנֵי אַחֲרֵיךָ גְרוּצָה,
יֵרַח מֵאִיר עַל כְּפָר לְלֹא אוֹר.

נִגְהוֹת פּוֹרְחוֹת בְּטַל,
אֲבֵי הַנַּחַל.

מִי הַעוֹבְרִים עַל נִיחוּחַ הַגֶּשֶׁר,
עוֹלִים מִסְמָדֵר, מֵאֲדֵי הַסְּמָדֵר,

עַל שְׁבָרֵי הַקִּיר רוֹעִים,
בְּטִירַת כּוֹכְבִים?

מִשְׁכְּנֵי אַחֲרֵיךָ גְרוּצָה,
יוֹנֵי עֵינֵינוּ עֹפוֹת עִם יֵרַח,

תְּפוּחַ, תְּבַצְלָה, מֵר,
אוֹבוֹת וַיְדַעְנִים.

אֶהְבֶּתִיךָ עַל פֶּחַ, עַל זֶפֶת.
עַל קֶרְטוֹן חֲבֵקְתִיךָ, עַל קֶרְשִׁים נְבוּבִים.

זְמוּזִים מְקוּמוֹת הַמְשָׁרְדִים, טִיף טִיף,
לְטַפְתִּי גִיפְדָּה הַנוֹטֵף אַפּוֹר.

אֶהְבֶּתִיךָ בְּבוֹעוֹת הַפֶּנֶס, מִתְרוֹמְמוֹת מַעַל
הַרְחוֹב.

נְקוּעִים וְשִׁטוּחִים זַחְלָנוּ זֶה אֵל זֶה

עַל חֲמֵר עָקוּר, עַל זֶהָב עָקוּר,
עַל שְׁעָר גַּתְלֵשׁ.

יְלָלוֹת מִהֶאֱשָׁפָה, פִּצְצָה,
אֶהְבְּנו הַדּוֹפִים וְצָפִים

עַל דְּשֵׂא אֲשֶׁר חֲלַמְנוּ.
עַל פְּרָחִים אֲשֶׁר רִיחָם מַחֲשֵׁף בָּא.

ב

אֲנִיתֶנוּ בָּיִם,
אֶפְרִיחַיִן שֶׁל אַבְרָהָם עַל גְּלֵי חוּל –
עֲלִיּוֹת.

מֵאֲחוּרֵינוּ כְּתַבַּת מוֹדְעוֹת צְבָעוֹנִיּוֹת.
מֵאֲחוּרֵינוּ צוֹ אוֹרֵירִי, עֲצוּם

הַמַּעֲמִיס עֲנָה מְעַבְרַת רְפָאִים,
הַמְשַׁלַּח חִלְקֵי מָנוֹת.

מִנְּנו אַבְרָהָם לְקַצֵּב טְלָפִים
קוֹלוֹת הָאֶף-פַּעֵם.

חוּל וְגַל, גַּל וְחוּל,
אָנוּ וְאָב,
מִבְּלִיחִים וְעוֹלִים.

ה

אֵילָנוֹת מִמִּינִים רַבִּים מְצוּיִם בְּעַמֶּק:

אֲוֹדְרֶכֶת, אֱלֹה,
אֶרֶן, בְּרוּשׁ, דֶּלֶב,

חֲרוֹב, נִקְיוֹן חֲרִיף שֶׁל שְׁחֹר חֲכָף,
רְמוֹן, שֶׁנֶּדֶד וְשִׁפְתֵי,

תְּאֵנִים, יִרְקוֹת, סְגִלוֹת,
טַעַם לְחֵינֶדֶד בֵּין הָעֲרָבִים,

תַּפּוּחַ, תַּפּוּז, תּוֹת,
תּוֹתִים אֲסֻפְתִּיךָ אֶל פִּי,
וְלִילָה הַשֵּׁיב חֲסִידוֹת לְאֵלוּנִים,
דְּמַמַּת כְּנָפִים נוֹדְדוֹת,

– מְצוּיִם בְּעַמֶּקְנוּ.

ו

הָרִים נוֹבְטִים,
בְּקַעַה בְּבוֹאֵת אָנֶם בָּה:
לֹא בְּרוּיָה תַעֲזְרֵי אֵלַי.

עַל תְּשׁוּרֵת שְׂרָשִׁים מִתְקַלְפֵת הַיָּד,
נִבְלָלֵת בְּשׁוֹף עָפָר.

בְּקִשְׁתִּי אֵת שֵׁם הָעֵלְעֵלִים הַלְּבָנִים.
שְׁקַעַה הַשֶּׁמֶשׁ, הַמְזֹלֹת נִגְהוּ.

בְּתוֹלָה, מֵאוּנִים, עֲקָרָב.
בְּקִנֵּי צִרְצָרִים מִתְקַהֵל הַצֶּעֶר.

צִלְלִים בְּשׁוּמִים,
כּוֹתֶרֶת, רְסִיסֵי מִלְקוֹשׁ בָּה:
לֹא בְּרוּיָה תְּנַגְמֵי עַמִּי.

ז

רְצִים נוֹשְׂאֵי חוֹל,
מְלִים כְּבִדּוֹת בְּדִלְי:

הַיְלָדִים בְּרַכּוּנֵי לְשָׁלוֹם.

יוֹסִי וְעֵלִי וְטָלִי וְצִיפִּי,
הַגִּרְגֵר הָאֲחֵרוֹן בְּכַבִּישׁ הַחוּף הַחֶלֶק –
נִבְיָא אֵת הָיִם!

רְצִים נוֹשְׂאֵי מַיִם,
מְלִים שׁוֹטְפוֹת אֲפִיקֵי:

הַיְלָדִים שְׂאֵלוּנֵי לְשָׁמַי.

נִקְיֶשָׁה בְּתֵהוֹם,
הַלְּבָנָה הָאֲחֵרוֹנָה מִגֶּשֶׁר גְּבֵהִים נִשְׂרָה –
רְאוּבֵן וְרוּבֵרֵט וְאִיכָס.

ח

עַד הַתִּיל הַתּוֹחֵם אֵת הַר חֶרְמוֹן,
עַד הַחֶרֶם וְלֹא יוֹתֵר.

אוֹרֵת אֲרִיזוֹת, נְמֵרִים,
עוֹד חוֹלְמִים עֲנָקִים בְּסוּגֵר נּוֹכֵר.

וְאֶפְשֶׁר לָשׁוּב, אוֹמְרַת אֵת,
הַר מֵעַל הַר יִפְגֹּשׁ חוּף תַּחַת חוּף.

מֵרֵאָה שְׁלֵג, עֲרִיסַת עֲקָבוֹתֵי,
יְדֵי קַט כְּדָרוֹ קָרַח נוֹזֵל מֵאֵו.

וְאֶפְשֶׁר לְגֹשֶׁר, אוֹמְרַת אֵת,
מִשְׁלֵג אֶל שְׁלֵג בַּעֲנָנָה.

עַד הַשֶּׁמֶשׁ הַמֵּתְאָבֵק לְרִגְלֵי הַחֶרְמוֹן.
עַד הַקֶּשֶׁב וְלֹא יוֹתֵר.

ט

נִבְלוּ פְּרִחֵי הַלְּבָן,
הַפֵּאֲרוֹת מִתְעַבְּרוֹת בְּסִתֵּר עֲלוּה,
הַלְּכוּ הַדְּבוּרִים לְחַפֵּשׁ שְׁמֵשׁ בְּשִׂדֵּה אַחַר,

ותאמרי חצב ואמר חגב ותאמרי חג,
שבתאי ומאדים על כלונסאות לבן ידמו,
ממשיכת התנקון תרום לבנה לסוכך.

ותאמרי לילה ואמר לילה ותאמרי גלף,
עולם על צירו גלף,
ואנו בפה, אמר בפה, תאמרי ביפי.

יב

סלים תערכי על שלחן מעריב,
אשכולות בצלחת שוקעת.

זקנים, נספר על זוג ישנים
הלוחף והקמט בזהרורי אבק.

מול תצלומך בהינומה, הנם.
אל געת: השמש תרד בתבלים לאט.

נזכר כיצד אמר לנו,
הבטנו בה ובאנו.

יעלו גפני אפולונית מרעיפות,
מול דמותי עם הכוס השבורה, סברם.

וקולי יקהיל כקולו,
פניך יפנימו.

יג

כאשר קשר אברהם יריעות תכלת וארגמן,
בנו יוסי וציפ' בתצץ חומה.
הנמלים מעדו, וחשכתי בטורים ארבים:

כאשר יצאה ארחת עקבות להמחות בחול,
טפסו שמעון ולוי על סלם רטוטים.
קטיפה אחר קטיפה מלאו תרמילם
בריתות.

כבדה העין בשמים –
ארץ, כפי דבשך!

הני יקוף, שתויק, מכחיל כקניף,
בא צפון, בא קדים, אני זהב.

נעטפה בקש, הארץ –
שמים, גלו אישונכם!

ישבו הפרפרים לסלל שביל חלב,
גופך ופרי מחוללים באפל,
בשמלות לבן.

אמרה שבלת בפאת שדה,
לו כמנדל רמתי!

המים יורדים מתכת מסוית.
הלהב קורן מקר.

לו כצריח מעל ספיחים,
גרעיני חלונות אל מחר.

המים עולים לטף נדף.
לו כחומה נתאבנתי!

סלע חרש ואין לוחש,
לא אנדת הלהב:

שבלת זהב,
בשלה בפאת שדה.

יא

יהיה ונאמר מחר ויהיה,
שמש מששה תצוף באדנות חמצן,
ותצא ארנבת, וחגלה בחרש, בשמן נקרא.

ידך מהנוע המטלל תעלה,
עלעלים ותנפופו, נסים בכפינו,
בשרשי הטרש הדים נספר טפה טפה.

מה נאמר עתה? השלג נמס מעיניך –
כאשר דבורים תטפפנה על כותרות
קורתך.

תשכב שרה בצל אשל ותחמד.

וירים אברהם חפן חול, דורותיו,
פזורים בזנבך אל רך רוחך,
כאשר אשק רגע ריסך הננעלים.

יד

לא עלים אלה.
לא אילנות בלבד.

על מישור טולצ'ין בטבעות הטרשים,
בגרנדה על מקלעת המעקה.

פרומת שרוול מול השער ברומי,
רגלך נחבשת בקמיעות.

ראיתך הולכת, אז נדרתי:
לא מלים.

מתוך בליל מגדלים ומפולות,
מים הכספית,

ראיתך עולה, אז שרתי:
תנועתך בלבד.

טו

שקט בבקעה, נרקיס נזקף,
חלד עולה לנשם נשימת השמש,
שמש שתאחד שונים בשנים.

בנחל חולף צי תקנץ המאפיר,
נתפנה השטף, האויר ממתין, עינינו,
מחוף רחוק נמשה עגן, שטות.

והשמש תתנפח ביקוד מימן,
תאדים להתיך כוכבי הלכת בדעיקתה,
לא אני ואת, לא פאן ושם – אחד.

מרחפת שפירית מעל גל שקוף,
כנפי שתיקה שבות אל קן עפר,
עפר שיזרע בזרח יום.

כברי, תשכ"ז

בשולי השיר

אמר המחבר: שיר זה מספר את קורותיו של יהודי היוצא מארץ הגלות הרחוקה ועולה לאדמת ישראל. העלילה היא אוטוביוגרפית, כי כזה הייתי אני, לפני כשמונה שנים, בעלותי לארץ בלי לשון וכלי תרבות עברית.

בפרקים הראשונים העולה מגיע לארץ ומתחילה קליטתו בה. התלהבותו הראשונית מביאה אותו לידי הזדהות מוחלטת עם הנוף החדש; ואישיותו, טעונת חוויות העבר שנעזבו בגולה, כאילו מתבטלת בפני עצמת החוויה החדשה.

פרקיו האמצעיים של השיר מתארים את שלב הקליטה הבא, תגובה נגדית להתלהבות הראשונה. גם אם ירצה בזאת בכל מאודו, לא יעלה בידי האדם לשכוח את עברו. אכן בתודעת העולה, הנתונה בנוף חדש ובלשון לא ידועה, מתחוללת התנגשות בין רשמי ההווה לזכרונות העבר. אין שלימות בהווה, שהרי העולה עוד לא למד לחיות כולו בהווה החדשה, ואילו לעבר אין חפץ לחזור. הכאב והויתור מורים לעולה כיצד למצוא את אישיותו בהווה, אישיות שיצאה מעבר רחוק ועתה, בעמדה בתוך שעת המעשה, צופה היא אל העתיד.

עתיד זה מצטייר בפרקים האחרונים של השיר כאחדות, מעין מפגש לכל הקווים המקבילים – "הקבלות" – וזאת לפי חזון המדע החדש שהוא נבואת עולמנו בשעה זו. בהתקדמו לקראת הימים הבאים פועל העולה בארצו הצומחת, אשר סוף סוף זכה להקלט בה.